

Cronica Artistică

Din operele sculptorului Fr. Storck

În rotunda Ateneului român, osindită să adăpostească fără vre-o alegere tot felul de lucrări, s'a rătăcit în vremea din urmă și o adevărată operă de artă. E sarcofagul de bronz expus aici de sculptorul Fr. Storck. Deși va fi trecut nebăgat în seamă de către cei mai mulți, totuși el merită o deosebită atențiune. Atît din punct de vedere al lucrării artistului, cit și ca reprezentant al aceleia din ramurile artei, care la noi se bucură de cea mai mare favoare din partea publicului. Căci pe cînd arta în genere lincezește mai peste tot, ea înflorește puțin tocmai în cimitire. Acolo se ridică mereu capele scumpe de piatră, și tot acolo sculptura găsește cea mai largă întrebuițare.

Întiririle orașelor mari sînt astăzi depozitarele cele mai bogate ale artei noastre. Un semn vădit al trufiei care ne predomină. Cei mai mulți dintre aceia care în viață n'au reușit să însemneze ceva prin ei înșiși lăsînd un nume într'un domeniu oarecare, cred că devin nemuritori prin monumentele funerarii ce își ridică. Așa numai se explică numărul cel mare de busturi sau statui de necunoscuți, care populează cimitirile noastre. Multe dintr'aceste monumente sînt de o naivitate adesea foarte hazlie. Astfel, de pildă, figura de bronz al unei cucoane, sub nasul căreia se găsește un ghiveciu cu flori de tinichea. Și totuși, chiar o așa stranie concepție a găsit imitatori. La cîtiva pași întîlnim aceeași compoziție; cu singura schimbare că în locul femeii se află un bust în uniformă militară. Nenumărate sînt asemenea dovezi ale orgoliului nostru.

Alături însă de atari banalități cu pretenții artistice găsim din fericire și adevărate lucrări de artă. În primul rînd se impun capelele născocite într'un stil particular, cu reminiscențe bizantine, de către d. Mincu, precum și acele ale talentatului arhitect d. Clavel.

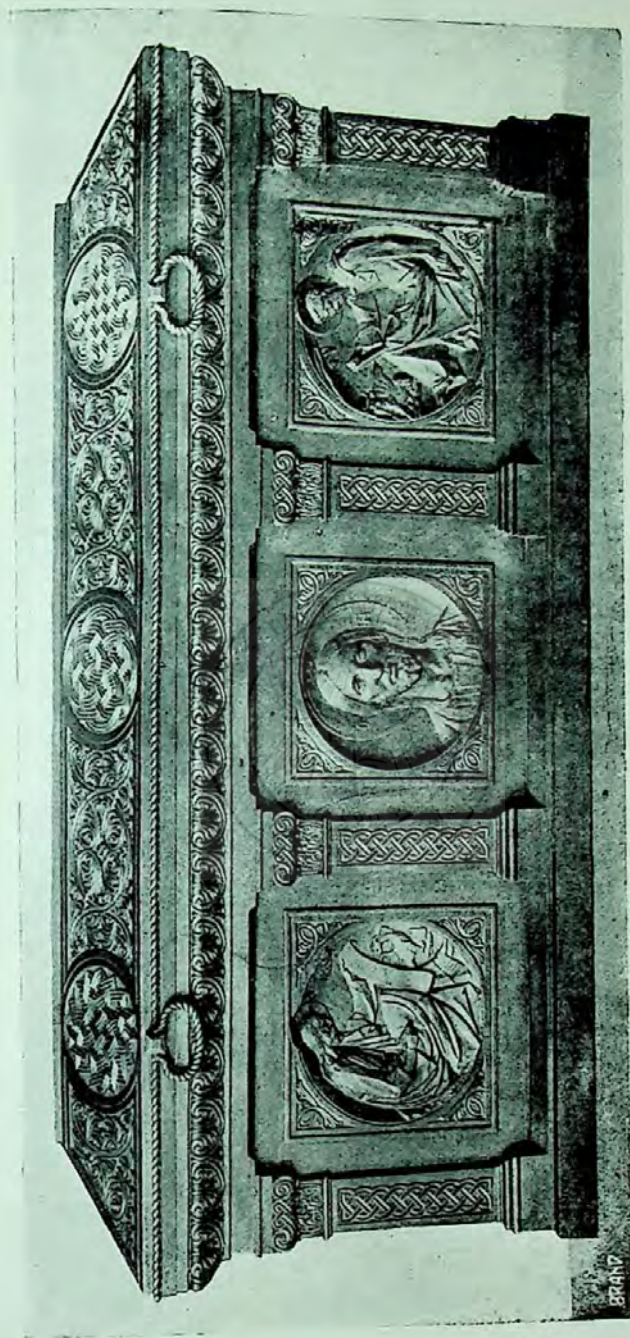
În sculptură a dat o notă cu totul nouă d. Fr. Storck. Sarcofagul aici reprodus e un bun exemplu. El reprezintă, cu toată înfățișarea sa modestă, un mare pas înainte în domeniul artei romineșii. Deși păs-

Evangelistal Luca, de sculptorul Fr. Stork.

Evangelistul Matei, de sculptorul Fr. Storek.

Sarcofag de bronz, executat de sculptorul Fr. Stork.

Reproducerea oprită.

Sarcofag de bronz, executat de sculptorul Fr. Storck.

Placă comemorativă, executată de sculptorul Fr. Storck.

trind, în mod fatal de altfel, forma tradițională, sarcofagul se distinge printr'o interpretare nouă și individuală. Artistul a reușit să creeze o operă nouă cu ajutorul unor figuri biblice învechite și a unor motive încă puțin uzitate în asemenea lucrări. Foarte fericită este adaptarea motivelor decorative ale mănăstirilor noastre și în special a ornamentației bogate dela Curtea de Argeș. Deși aplicate la suprafețe mai mici și executate în alt material, ornamentele își mențin valoarea lor. Fiind bine interpretate și inteligent adaptate, ele produc un efect foarte plăcut. Medalioanele cu figurile sfinților de pe sarcofag se unesc perfect cu roșile de pe capac, care nu sînt decît variante reduse ale celor dela Argeș. Iar cîmpul de arabescuri ce acoperă întreg capacul, contrastează în mod fericit cu suprafața liniștită, cu fondul neted, pe care se desprind medalioanele de pe sarcofag. Pilaștrii sînt alcătuiți de asemeni prin motive simple de împletituri. Caracteristică este și stilizarea figurilor din medalioane. Aici mai ales se dovedește originalitatea artistului. Din interpretarea de mai jos a figurilor evangheliștilor se vor vedea și mai bine inovațiile, ce cu drept cuvînt poate să revendice sculptorul Storck.

Reliefulurile de pe sarcofag reprezintă pe Isus, pe Maica Domnului, pe cei patru evangheliști și pe Sf. Elisabeta. Aceasta din urmă fiind patroana drept credincioasei, care din vreme a căutat să asigure rămășișilor sale pămîntești un monument așa de trainic și de frumos.

Iar pe cînd primele sarcofagii, potrivit tocmai numelui lor—distrugătoare de carne—se făceau din piatră poroasă, monumentul de față e turnat în bronz. Și din acest punct de vedere însă sculptorul Storck are meritul de a fi reușit să execute în față o așa de grea lucrare, întru cît privește tehnica turnătoriei. Atelierele Rășcanu, unde s'a turnat sarcofagul, se pot mîndri cu o așa de perfectă lucrare.

Iată-ne scăpați în fine și în această ramură de robia în care eram față de străinătate. Emanciparea artistică merge paralel cu cea tehnică, una fiind condițională de alta. Noul atelier de turnătorie va aduce desigur mari servicii dezvoltării artelor decorative și aplicate, însemnînd un mare progres pe terenul industrializării artelor plastice la noi.

* * *

Urmas al tradițiunii clasice în executarea sarcofagiilor, sculptorul Storck se dezvăluie ca un vrednic inovator prin cei patru evangheliști. Aceștia ornează capela dela Belu a darnicului Evloghie Gheorghieff. Evangheliștii sînt de bronz, de mărime peste cea naturală, și au fost turnați la Școala de Arte și Meserii.

Pentru aceștia nu există nici un model vechiu. Căci arta creștină primitivă și în special cea orientală nu a practicat decît foarte puțin sculptura liberă. Cea mai răspîdită statuie a acelor vremuri este cea a „*bunului păstor*“, din care unele exemplare s'au găsit chiar în vechiul Bizanț. Alte opere sculpturale din primile timpuri ale creștinismului nu se mai cunosc. Căci atît statuia Sfintului Hippolyt din Muzeul Lateranu-

lui cit și cea de bronz a Sfântului Petru, din biserica cu acelaș nume din Roma, sînt discutate în vremea din urmă. Prima pare a fi statuia unui orator roman, transformată în Sf. Hippolyt prin adaosul inscripției creștine. Statuia, impunătoare de altfel, a sfântului Petru pare a fi însă din secolul al XIII, iar nu din ciclul artei creștine primitive. Fără a avea dar modele după care să se fi putut inspira, sculptorul Storck a creat pe ai săi patru evangheliști, concepuți într'un stil cu totul particular. S'a încercat să ne dea opere sculpturale în stilul bizantin, deși, pentru motive cunoscute, asemenea opere nu au fost executate odinioară. A căutat așa dar să se conducă în sculptură de principiile picturii bizantine. A împrumutat însă dela aceasta numai felul schematic al veșmintelor. Căci figurile evangheliștilor sînt foarte naturaliste și individuale, așa cum nu prea se întîlnesc în pictura veche creștină. Cu atît mai mult ele contrastează cu veșmintele tratate cu dinadinsul în mod convențional. Prin învelișul exterior al sfinților, sculptorul vrea însă să dea figurilor sale o înfățișare arhaică, să redeștepte în mintea privitorului imaginile bizantine. Căci numai în pictura atonilă e redusă haina la un rol așa de secundar, și tratată în mod așa de sumar, atîta de puțin adaptat formelor ce îmbracă și mișcărilor corpului. Este poate un simbol al pudicității artei creștine. În tot cazul, contrastul cu draperia așa de îngrijită și naturalistă a artei antice e vădit și desigur voit. Căci draperiile femeilor din epoca de splendoare a sculpturii eline sînt parcă anume făcute nu ca să ascundă corpul, ci ca să-l desineze și mai bine, să pue și mai mult în evidență frumuseța și mlădierea formelor. La creștini din contra. Haina e adevăratul înveliș al trupului: sub cutele rigide și colțurate nu se poate găci corpul omenesc. Sfinții sînt ca niște manechini îmbrăcați. În afară de figura lor, trupul se trădează numai prin mîni și prin vîrfurile picioarelor ce se ivesc de sub draperia greoaie. Fără a cădea în asemenea exagerări, sculptorul Storck a ținut totuși să respecte tradiția bizantină în tratarea veșmintelor. Astfel se explică și la figurile lui acele cute bătoase și nenaturale ale stofelor. Evangheliștii sînt drapați în costumele hieratic și schematic al bizantinismului. O simplă concesie de formă făcută tradițiunii. Cu atît mai admisibilă cu cît nu micșorează deloc adevăratele merite ale operei. Căci figurile, în afară de haina lor învechită, sînt bine concepute atît din punct de vedere al compoziției generale cît și al caracterizării. Rigiditatea îmbrăcăminteii convenționale izolează figurile de lumea încunjurătoare, accentuînd caracterul lor hieratic. Ținută demnă și liniștită, gesturi naturale și nicidecum teatrale dau o înfățișare impunătoare și foarte plăcută evangheliștilor lui Storck. Ei intrupează perfect imaginea ce ne facem despre acești austeri și energici propovăduitori ai creștinismului. Foarte expresive sînt figurile evangheliștilor cufundați în meditare, sau ocupați cu transcrierea cărților lor. Fiecare are alt tip bine caracterizat. Figurile și mîinile sînt admirabil modelate și pline de viață și energie. Nu-s clișee, ci individualități. Și dacă nu se poate spune să sînt frumoși, în înțelesul banal al

cuvîntului, nu li se poate însă tăgădui înfățișarea caracteristică. Iar aceasta e cea mai înaltă însușire a unei opere de artă.

În același stil sînt tratate și reliefurile de pe sarcofag. Ele sînt, împreună cu statuile evangheliștilor, primii reprezentanți ai neo-bizantinismului sculptural. Păcat însă că dogmele ortodoxe nu îngăduie introducerea sculpturii sau a „chipurilor cioplite“ în biserică. Pictura bisericească, redeșteptată și înprospătată de cătră d. Lecomte du Noüy, ar căpăta un bun sprijin în opere sculpturale ca acești evangheliști. Bisericile ar deveni temple mai desăvîrșite ale artei, așa cum sînt în Occident, de unde sculptura n'a fost exclusă.

Inovațiunea d-lui Storck este așa dar limitată la o întrebuițare foarte restrînsă. Cu atît mai meritorie este încercarea grea la care s'a suspus și pe care a rezolvit-o alit de fericit.

E demn de reținut însă că numai pe artiștii adevărați îi preocupă asemenea probleme dezinteresate.

Nu însă la acest gen de sculptură hieratică se reduce activitatea întregă a sculptorului Storck. Avem dela el și academii și portrete remarcabile, precum și interesante statuete. Din toate aceste numeroase opere voiu mai menționa deocamdată numai placa comemorativă aici reprodusă. A fost executată cu prilejul jubileului lui Ștefan cel Mare din 1904, și dă o notă nouă a varietății talentului sculptorului și a frumoaselor sale calități de bun compozitor și tehnician abil.

Pe temeiul unor așa de frumoase dovezi, sperăm că în curînd i se va oferi d-lui Storck posibilitatea să ne dea măsura sa și în executarea unor monumente mai însemnate. Căci ne prezintă toate garanțiile unei bune reușite. E în tot cazul o ofensă nemeritată, ce se aduce artei romînești în genere, prin comăndele făcute în străinătate a principalelor monumente. Urmînd astfel păcătuim îndoit: întăiu că nu obținem opere mai bune decît cele ce ne-ar putea da ai noștri; al doilea că înstrăinăm sume mari, care ar trebui să contribuie la prosperarea artei din țară. Și fără această reală încurajare, nici o artă nu poate progresă. Să ne dăm dar samă de greșala ce comitem. Căci e mult mai grea și compromițătoare a viitorului artistic, decît s'ar părea.

Operele sculptorului Fr. Storck sînt un puternic argument în po-triva desconsiderării artei romînești.

Și din fericire nu sînt singurele.

Al. Tzigara-Samurçaș